

ПІДХОДИ ДО ПОКРАЩЕННЯ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. В умовах розвитку ринкових відносин підприємства потребують нових джерел фінансування своєї діяльності. Основою фінансування підприємств в умовах сьогодення є в першу чергу внутрішні джерела. Здатність підприємств до самофінансування – це індикатор стабільності їх фінансового стану та успішного розвитку в майбутньому. Але для забезпечення високих темпів економічного зростання суб'єктам господарювання, як правило, недостатньо власних фінансових ресурсів. Нестача їх компенсується за рахунок кредиту. Саме тому велике значення для фінансування діяльності підприємств мають залучені кошти, зокрема кошти банківського сектору. Ця інституція трансформує тимчасово вільні грошові кошти у підприємницький капітал і спрямовує їх на задоволення фінансових потреб реального сектору економіки. У розвитку кредитування зацікавлені всі: держава, для якої обіг капіталу, що утворюється внаслідок кредитування, є одним із джерел економічного зростання і збільшення ВВП; банківські установи, які отримують прибуток в результаті різниці вартості кредитних і депозитних ресурсів, що в свою чергу сприяє розвитку банківської системи і зміцненню довіри вкладників до банків; підприємницькі структури, які покривають дефіцит коштів, а також отримують податковий приріст рентабельності власного капіталу від використання позикових коштів.

Незважаючи на широке коло кредитних послуг, що надаються банками та іншими фінансово-кредитними установами, частина фінансових потреб підприємств залишається незадоволеною через неефективну організацію кредитних відносин між позичальником і позикодавцем. Тому необхідно удосконалювати кредитне забезпечення суб'єктів господарювання через покращення співпраці між кредитними установами, зокрема банками, та підприємствами-позичальниками.

Постановка завдання. У зв'язку з необхідністю поліпшення фінансування підприємницької діяльності важливим завданням є розробка заходів з удосконалення її кредитного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Питання кредитування підприємств розглядають українські науковці, зокрема І. Гуцал,

Д. Гладких, В. Глинянчук, І. Волошин, В. Лагутін, С. Мочерний, М. Савлук, О. Терещенко, а також зарубіжні – В. Єгорова, Є. Жуков, О. Лаврушин. У своїх працях вони визначають сутність кредитних відносин, їх значення як складової частини механізму фінансових відносин, здійснюють пошук альтернативних способів організації кредитних відносин.

Однак питання, пов'язані з довгостроковим кредитуванням, потребують подальшого аналізу і дослідження.

Комерційні банки виконують роль фінансових посередників між власниками коштів та їх користувачами. Акумуляція тимчасово вільних коштів від населення, юридичних осіб відбувається на основі гарантування їх збереження і нарощення. Тому банки зацікавлені в наданні кредитів надійним клієнтам, які здатні повністю і вчасно розрахуватися за них у короткі терміни [7, с. 107-113]. У зв'язку з цим об'єктивно виникає проблема кредитування суб'єктів господарювання з нижчим рівнем фінансової надійності.

За даними НБУ, упродовж перших 7 місяців 2005 р. динаміка кредитних вкладень в економіку України характеризувалася досить високими темпами зростання вимог банків за наданими кредитами (від 1 % у квітні до 7,8 % у червні).

На 01.08.2005 вимоги банків за кредитами, вкладеними в економіку України, становили 112,7 млрд. грн., у тому числі у національній валюті – 65,6 млрд. грн., в іноземній – 47,1 млрд. грн. У цілому за січень-липень 2005 р. обсяги заборгованості за кредитами суб'єктам господарювання та фізичним особам збільшилися на 27,2 % (торік – на 19,2 %), із них за кредитами у національній валюті – на 28 %, в іноземній – на 26,1 %. У структурі кредитних вкладень в економіку України за строками користування випереджаючими темпами зростали вимоги банків за довгостроковими кредитами, які з початку 2005 р. збільшилися на 36,7 % і на 01.08.2005 становили 65,6 млрд. грн., або 58,2 % від загального обсягу. Частка заборгованості за короткостроковими кредитами на 01.08.2005 становила 41,8 %, або знизилася з початку року на 4 процентних пункти на користь довгострокових позичок.

У кредитній діяльності банків склалася стійка тенденція до зростання обсягів кредитування інвестиційної діяльності суб'єктів економіки. За січень-липень 2005 р. вимоги банків за кредитами, наданими на інвестиційні цілі, збільшилися на 70 %. Хоча питома вага зазначених позичок у загальному обсязі кредитних вкладень в економіку все ще залишається незначною – 12,3 %.

Переважає більшість кредитів надавалася банками на фінансування поточної діяльності суб'єктів економіки, частка заборгованості за якими на кінець липня 2005 р. становила 87,7 %. [2, с. 16-21].

Отже, незважаючи на зростання обсягів довгострокового кредитування, підприємств, відчувається, що їх недостатньо для фінансування інвестиційних проектів, які є необхідною умовою подальшого економічного розвитку. Саме тому особливу увагу слід приділяти вирішенню проблеми довгострокового кредитування інвестиційної діяльності підприємств.

Кредитне забезпечення базується на трактуванні понять “кредит” та “кредитування”. Серед науковців немає єдиної позиції щодо визначення кредиту [1, 4, 5]. Можна визначити спільні риси їхніх трактувань, а саме: кредит є формою руху позикового капіталу. З кредиту впливає поняття кредитування як сукупності механізмів реалізації кредитних відносин, а кредитне забезпечення у контексті попереднього – це елемент кредитного механізму, який пов'язаний із спрямуванням кредитних ресурсів на забезпечення підприємницької діяльності [6, с. 15]. Отже, кредитне забезпечення визначає достатність суми позикових коштів для ведення діяльності підприємств. Кредитне забезпечення ґрунтується на принципах банківського кредитування, а також на кредитній політиці окремого банку. Більшість науковців мають однакове бачення принципів кредитування. Це – терміновість повернення, платність, забезпеченість кредиту, цільовий характер, що у свою чергу визначається кредитною політикою, яка залежить від таких чинників:

- основних джерел формування банківських ресурсів, їх вартості;
- спеціалізації комерційного банку;
- прийнятного для банку рівня ризику;
- темпів інфляції;
- пріоритетних напрямків кредитування;
- методу оцінки кредитоспроможності позичальника.

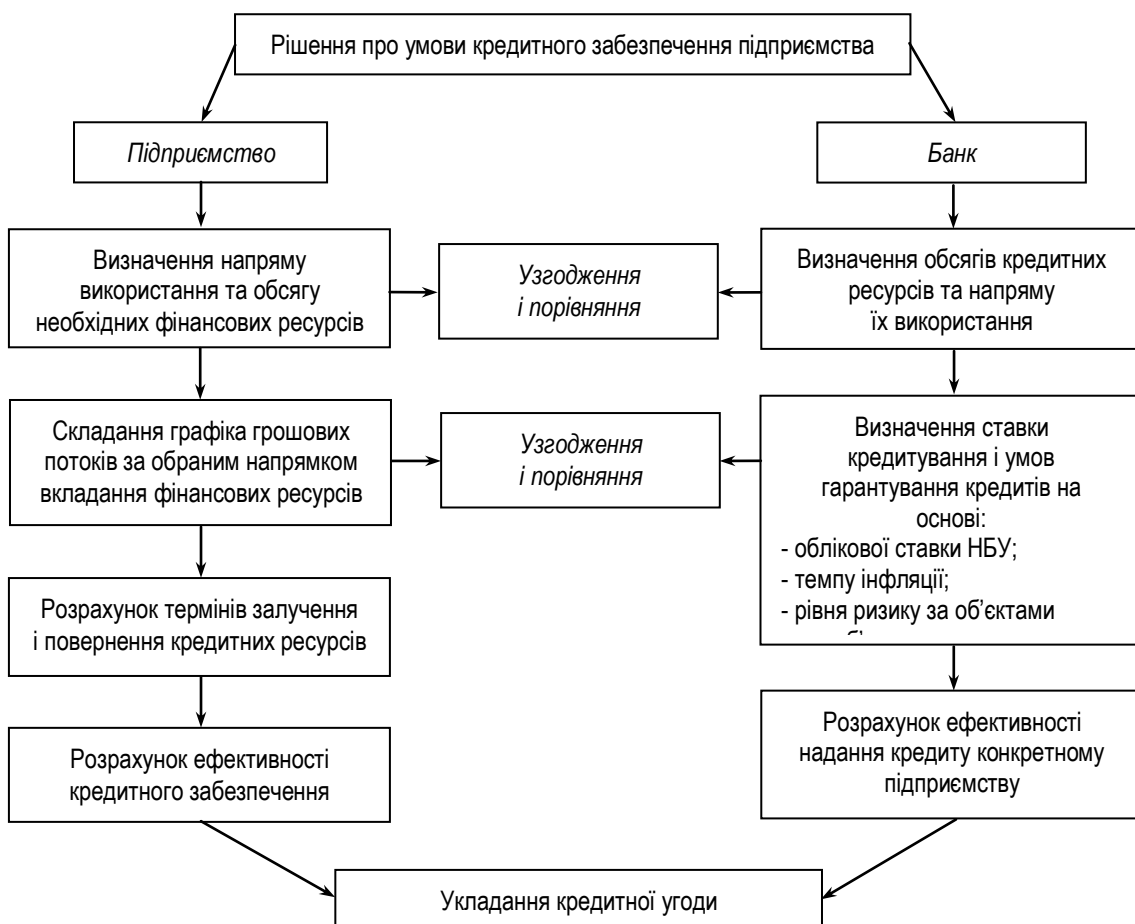
Суб'єкти підприємницької діяльності самостійно визначають доцільність залучення позикових коштів, керуючись при цьому принципом економічної доцільності. В його основу покладений аналіз ефективності використання кредитів підприємством [3, с. 72; 8, с. 150]. Здійснюється він за такими показниками:

- рівень економічної рентабельності активів;
- середня ціна позикових ресурсів;
- розмір ефекту фінансового важеля;
- приріст прибутку за рахунок позикових коштів;
- коефіцієнт фінансування;

- оборотність короткострокового кредиту;
- термін окупності витрат, профінансованих за рахунок довгострокового кредиту.

Хоча статистика свідчить про зростання обсягів банківських кредитів, підприємства в процесі кредитування займають пасивну позицію, приймаючи вимоги банків. В результаті підприємства реального сектору відчують дефіцит кредитних ресурсів, особливо для фінансування довгострокових програм розвитку. Тому для розв'язання даної проблеми банкам варто відмовитися від універсальних підходів до процесу кредитування, тобто перейти до співпраці з кожним окремим підприємством з метою спільної розробки і узгодження умов кредитування.

Для виконання цього завдання необхідно запровадити модель кредитного забезпечення підприємницької діяльності, що передбачатиме співпрацю банку та підприємства і може бути подана так (рис. 1):

Рис. 1. Модель прийняття рішення щодо кредитного забезпечення

У процесі розробки кредитної операції банки та підприємства вирішують проблеми, пов'язані із зниженням ризиків по довгострокових кредитах та забезпеченням гарантованості їх повернення.

Можна запропонувати декілька варіантів вирішення цих проблем. Одним із них є застосування поступового кредитування, якщо умови та вартість кредиту можуть відрізняються за етапами реалізації інвестиційного проекту. Цей захід дозволить банкам отримати бажану дохідність за кредитною операцією, а підприємства зможуть швидше вийти на проектні потужності і, відповідно, повернути кредит. Іншим напрямком вирішення цих проблем є більш широке залучення банків до участі в доході від реалізації інвестиційного проекту. В такому разі банки зможуть отримувати доходи від кредитної операції навіть після її завершення, а підприємство відчує переваги гнучкої кредитної політики. Для інвестиційних проектів, які характеризуються дуже високим рівнем ризику, необхідно застосовувати такі методи контролю ризику, як страхування, розподіл величини ризику між учасниками (підприємством і банком, декількома банками), передача ризику, диверсифікація та об'єднання ризиків.

В результаті реалізації запропонованої моделі спільної розробки умов кредитування та використання запропонованих заходів підприємства зможуть отримувати кредитні ресурси в необхідних обсягах, а банки розширити коло клієнтів і диверсифікувати кредитний портфель.

Висновки. Отже, в даній статті розглянуті теоретичні підходи до визначення поняття “кредитне забезпечення”, а також надані рекомендації щодо встановлення партнерських відносин між банками та суб'єктами підприємницької діяльності в процесі кредитування, визначені напрямки вирішення проблеми зниження ризику та гарантування повернення довгострокових кредитів, що спрямовуються на інвестиційні цілі.

Список літератури

1. Банківська енциклопедія / За ред. д. е. н., проф. А.М. Мороза – К., 1993. – 328 с.
2. Бюлетень НБУ – 2005. – № 10. – 31 с.
3. Деньги, кредит, банки: Учебник / За ред. О. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика. – 1998. – 448 с.
4. Зятковський І.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. – Тернопіль. – Економічна думка. – 2003. – 356 с.
5. Костюченко О.А. Банківське право: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: МАУП, 2000. – 240 с.
6. Лагунін В.Д. Кредитування: теорія та практика: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 215 с.

7. Малахова О.Л. Кредитне забезпечення підприємницької діяльності // Фінанси України – 2004. – № 9. – С. 113-120.
8. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. д. е. н. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
Отримано 25.11.2005

Прокопець О.В. Підходи до покращення кредитного забезпечення підприємницької діяльності / О.В. Прокопець // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. - Суми: УАБС НБУ, 2006. - Вип. 15.- С. 297-302.